

Onderwerp Veranderlabs ter informatie

Steller Nienke Alkema / Leonie Smit

De leden van de raad van de gemeente Groningen
te
GRONINGEN

Telefoon (050) 367 69 50 Bijlage(n) 1

Ons kenmerk 4914644

Datum 19-03-2015 Uw brief van

Uw kenmerk -

Geachte heer, mevrouw,

Via deze brief willen wij u informeren over Veranderlabs. Zoals u weet, zetten wij als college in op een andere manier van samenwerken met de stad. Dit hebben wij in het collegeprogramma 'Voor de Verandering' verwoord. We willen samen met de stad initiatieven verder helpen. Zorgen dat iets mogelijk wordt. Op vrije, frisse en eigentijdse manieren willen we ontdekken wat er in de praktijk werkt zodat we gezamenlijk nieuwe werkwijzen ontwikkelen. Het gaat hierbij om het doen in plaats van erover praten. Dit doen we al met het wijkwethouderschap en de Veranderlabs kunnen dit nog verder versterken.

Daarom starten we in maart/april met acht Veranderlabs op acht verschillende thema's: Innovatie Sociale Zekerheid, welstand, ontwikkeling A-kwartier, binnenstadsdistributie, sporten in Hoogkerk, nieuwe vormen van dagbesteding, wijkgericht werken en veiligheid. Deze Veranderlabs zijn leer/experimenteeromgevingen waarin we nieuwe manieren van samenwerken met de stad willen ontwikkelen. Dit willen we doen met alle betrokkenen samen zoals bewoners, ambtenaren, wetenschappers, ondernemers, instellingen. En wij hopen ook samen met uw raad. We nodigen u daarom van harte uit om deel te nemen aan de Veranderlabs.

Onze ambitie is om iedereen die een bijdrage wil en kan leveren de mogelijkheid te geven om aan te sluiten. We verkennen, onderzoeken, combineren en proberen uit om zo tot verrassende oplossingen te komen. Dit doen we samen met een aantal aanjagers van buiten. Mensen die bewezen hebben met hun aanpak tot andere processen en resultaten te komen.

Ook zetten we - waar dit goed past en goed werkt - film in om mensen in de stad te verleiden mee te doen, om zelf te leren en om de nieuwe werkwijze vast te leggen. En we werken samen met kennisinstellingen om zo de meest actuele wetenschappelijke kennis in te zetten voor het totaal proces van de Veranderlabs.

Meer informatie over de Veranderlabs leest u in bijgevoegde notitie. De uitnodiging voor de start van een aantal Veranderlabs heeft u inmiddels ontvangen.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,
Peter den Oudsten

de secretaris,
Peter Teesink

Samen experimenteren in Veranderlabs

Dit voorstel 'Samen experimenteren in Veranderlabs' zal allemaal (volkomen terechte) vragen oproepen. Stel ze vooral. Op sommige vragen hebben we nog geen antwoord. Dat is niet erg want we leren door te doen. Er zit een spanningsveld in dit voorstel. Experimenten vragen tijd, maar staan op gespannen voet met de politieke realiteit en de ambtelijke organisatie die vaak zekerheid willen, zelf willen sturen en snelle en aantoonbare resultaten willen zien.

Waarom een Veranderlab

De titel van het collegeprogramma is: 'Voor de Verandering'. Het college zegt hiermee dat zij inzet op een verandering in de relatie overheid-stad. Het college wil een overheid zijn die op basis van gelijkwaardigheid samenwerkt met iedereen die zich wil inzetten voor de welvaart en het welzijn van Groningen. Dit betekent dat we als gemeente ruimte bieden aan nieuwe samenwerkingscoalities en initiatieven van onderop. Dat we faciliteren en voorwaarden creëren zodat initiatieven groeien bijvoorbeeld door knellende regelgeving weg te nemen, juiste personen op juiste momenten samen te brengen, processen te coördineren/regisseren of toegang tot de kapitaalmarkt te vergemakkelijken.

We merken dat de praktijk weerbarstig is. De gemeente is van oudsher ingericht op gelijke behandeling, rechtmatigheid en verantwoording afleggen over de besteding van publiek geld en handelen vanuit goed bestuur. We zijn gewend om planmatig te werken in een hiërarchische structuur. De binnenwereld van gemeente Groningen bestaat daarom op dit moment - zoals bij de meeste gemeenten - vooral uit interne regels, procedures, beleidsregels, meerjarenplannen, bestemmingsplannen en subsidieregelingen. Terwijl de huidige tijd juist meer ruimte vraagt voor experimenten; anders kijken, nieuwe manieren ontwikkelen, ontdekken wat wel en niet werkt.

We willen daarom anders (leren) werken:

- ✓ SAMEN met de stad
- ✓ Initiatieven van mensen helpen MOGELIJK te maken. Dit betekent een andere houding en ander gedrag & een organisatie die hierin ondersteunt
- ✓ EXPERIMENTEREN, samen vrij, fris en anders werken om te ontdekken wat in de praktijk werkt
- ✓ Brede IMPACT. Zowel qua uitstraling als qua gezamenlijk leren. Dus niet 1-malig voor en door een kleine groep

Wat is een Veranderlab

Een Veranderlab is een leeromgeving om te experimenteren om op nieuwe manieren samen te werken in/met de stad. Hierdoor ontstaat meer energie, kansrijkere initiatieven en meer wederzijds draagvlak. In de labs proberen we verschillende werkwijzen, methoden en manieren van werken uit. We delen dit zodat het zorgt voor een brede leerervaring voor een grote groep mensen. We verleiden mensen om mee te doen en zorgen dat het als een virus wordt verspreid.

- Lerende organisatie, een lerende STAD door te DOEN
- We VERLEIDEN mensen om mee te doen
- Het goed VOLGEN, VASTLEGGEN en DELEN zodat het goed overdraagbaar is

- Experimenteren in 2015 met 8 verschillende LABS
- Labs zijn projectinitiatieven, elk collegelid is SPONSOR van in ieder geval 1 lab

Wie zitten er in een Veranderlab

In een Veranderlab kan iedereen zitten die ‘bemoeienis’ met het onderwerp heeft, die er iets aan toe wil voegen of aan wil haken. Randvoorwaarde is wel dat je open staat om het misschien anders te doen dan gewend bent. Initiatiefnemers, ambtenaren, buurtbewoners, collegeleden, raadsleden kunnen in een lab zitten. Maar bijvoorbeeld ook media, wetenschappers, bedrijfsleven, corporaties, maatschappelijke instellingen. Iedereen zit daar met zijn eigen expertise en verantwoordelijkheid.

We willen ook samen met kennisinstellingen werken om zo de meest actuele wetenschappelijke kennis in te zetten voor het totaal proces van de Veranderlabs.

8 Veranderlab's

Collegeleden hebben 8 onderwerpen voor Veranderlabs gekozen. In bijlage 1 staan deze onderwerpen verder omschreven. Al deze onderwerpen hebben gemeen dat het nieuwe (samenwerkings)vormen zijn en op voorhand niet direct duidelijk is hoe het (eind) resultaat eruit gaat zien.

1) Experimenten in de sociale zekerheid (project Innovatie Sociale Zekerheid) / wethouder Gijsbertsen

2) Welstand in de Schildersbuurt /wethouder van der Schaaf

3) Gebiedsontwikkeling in het A-kwartier / wethouder van Keulen

4) Binnenstadsdistributie / wethouder van Keulen

5) Sporten in Hoogkerk / wethouder de Rook

6) Nieuwe vormen van dagbesteding in Zuid / wethouder Schroor

7) Wijkgericht werken / wethouder van der Schaaf

8) Veiligheid / burgemeester den Oudsten

Het wijkgericht werken en de Veranderlabs versterken elkaar en vullen elkaar aan. Het wijkgericht werken komt in de meeste Veranderlabs terug omdat de verschillende onderwerpen in een wijk spelen (Hoogkerk, Schildersbuurt, Zuid, binnenstad). We stellen ook voor om één Veranderlab specifiek te reserveren voor onderwerpen die komende tijd uit een gebiedsteam komen. Een onderwerp waarvan een wijkwethouder/gebiedsteam aangeeft dat ze daarmee willen experimenteren.

Hoe werkt het?

Het gaat om een andere manier van werken. We doen dit op de volgende manier.

Elk collegelid heeft een lab. Elk lab heeft een aanjager van buiten die het proces begeleidt. Voor het (interne) leereffect koppelen we ook een intern persoon aan deze aanjager. De

aanjager bepaalt samen met de mensen die in het lab zitten de werkwijze. Er worden verschillende werkwijzen uitgetoetst. Alle aanjagers hebben verschillende persoonlijkheden en staan bekend om hun manier van werken of werkstijl. We zoeken zo divers mogelijk. Denk aan aanjagers die bekend staan om het werken met de Lean Startup methode, scrum/agile, deliberatie, nieuw organiseren/zelforganisatie of co-creatie. Elk lab is maatwerk en dus verschillend. We werken zo - net als in een echt laboratorium – dat we snappen waarom een experiment wel of niet slaagt zodat herhaling mogelijk is.

Een Lab start met een aantal stakeholders en kan steeds verder uitbreiden want feitelijk is een lab een situatie die mensen bij elkaar brengt. Waar verkennen, onderzoeken, combineren en uitproberen om tot (wellicht) verrassende oplossingen te komen de boventoon voeren.

Per lab worden (creatieve) logboeken bijgehouden over wat er gebeurt en welke resultaten er worden geboekt. Dit kan op papier, met tekst, film, iPhone, tekeningen, plaatjes (moodboard), Excel-sheet, Instagram, plakkers, maakt niet uit. De wijze waarop is aan het lab.

Tussentijds communiceren we per lab - bijvoorbeeld via Facebook en Twitter - over de resultaten van het initiatief zodat anderen die iets willen en kunnen toevoegen zich welkom voelen en kunnen aanhaken. Hierdoor bouwt een lab aan een community. We spreken af dat we zo transparant mogelijk werken en dat niemand achter de schermen ingrijpt door te sturen op de uitkomst.

Per lab houden we ook een leerblog bij zodat we reflecteren op onze ervaringen.

We leggen ook een community over de verschillende labs heen zodat successen en leerervaringen in het ene lab snel ingang vinden in het andere lab.

Werken in een Veranderlab zal een wezenlijke andere manier van werken opleveren. Ambtenaren die aan de Veranderlabs deelnemen zullen tegen allerlei (interne) barrières aanlopen. Dit regelen we niet op voorhand dicht. Het is onderdeel van dit experiment en het leerproces van de mensen. Hierbij gaan we uit van de uitgangspunten die het GMT recent heeft vastgesteld dat wil zeggen: we werken bij de gemeente Groningen omdat we waarde willen toevoegen aan de stad & we pakken eigen regie en ruimte om zaken op te lossen. Door de Veranderlabs gaan er verschillende werkwijzen naast elkaar ontstaan. Voor de gemeentelijke organisatie betekent dit dat er veel aandacht nodig is tussen wat er in de Veranderlabs gebeurt en de 'reguliere lijnorganisatie'. Op zo'n manier zodat na afloop van de Veranderlabs deze werkwijze op verschillende terreinen als steeds meer regulier kan worden ingezet.

Aan het einde van de periode hebben we een 'gereedschapskist' met verschillende manieren van werken verzameld. We hebben ze getest en goedgekeurd (of afgekeurd) en weten in welke situaties bepaalde manieren van werken goed zijn en kunnen dat binnen de organisatie overdragen.

Aan het einde van de periode weten we ook of deze nieuwe manieren van werken tot betere maatschappelijke resultaten leiden dan de 'oude' manier van werken.

We kijken per individueel lab hoe we film kunnen inzetten. Filmbeelden zijn heel krachtig en ons visuele opmerkingsvermogen en geheugen worden heel gemakkelijk geprikkeld en zijn sterk ontwikkeld. Bewegend beeld heeft een enorm potentieel, dat we nog maar weinig inzetten om veranderingen te initiëren en te laten bekijken. Dit gaan we in Groningen wel doen. We bekijken hoe we Veranderlabs kunnen mediatiseren (YouTube, lokale media, social media). Zodat mensen kunnen meekijken en meedoen. De beelden tonen de impact van dit veranderingstraject in de praktijk. Het filmen gebeurt onder leiding van een documentairemaker.

Het filmen heeft 3 doelen:

- a) Om reuring te krijgen rondom de 8 verschillende Veranderlabs
Om mensen te verleiden mee te doen. Film zetten we tijdens het traject in als 'teaser' om mee te doen. Bijvoorbeeld zoals bij televisieprogramma Tegenlicht zenden we onderdelen uit (YouTube, social media, lokale media, vloggen etc.) en geven aan dat er in diezelfde week een bijeenkomst is om verder door te praten, bij te dragen, actie te ondernemen etc.
- b) Om een nieuwe werkwijze te 'vangen' en vast te leggen
Aan het einde van de periode hebben we een documentaire waarin te zien is hoe in Groningen nieuwe vormen van samenwerken in en met de stad zijn ontwikkeld. Deze documentaire kan voor langere tijd en voor verschillende doeleinden worden gebruikt, zowel in- als extern.
- c) Reflectie
Houding en gedrag zichtbaar maken en laten zien waarom dingen gaan zoals ze gaan. Filmen vanuit verschillende perspectieven (bewoners, ambtenaren, raad, college) om inzicht te krijgen in waarom dingen gaan zoals ze gaan en te leren waarom we doen zoals we doen en wat er gebeurt als we wat anders gaan doen.

Looptijd

De looptijd van de Veranderlab's is 9 maanden. De start is in maart/april 2015.

We werken toe naar 3 geconcentreerde gebeurtenissen in augustus 2015 (Noorderzon), november 2015 (Let's Gro) en februari 2016 (IFFR: International Film Festival Rotterdam in Groningen). Het filmmateriaal kan dienen als basis voor een documentaire waarin Groningen op allerlei podia kan laten zien hoe een nieuwe vorm van samenwerken is ontwikkeld. Dit kan in februari 2016 voor het eerst op het IFFR in Groningen.

Uitkomsten / resultaten

Na 9 maanden:

- Hebben we een 'gereedschapskist' met verschillende manieren van werken verzameld die we daarna kunnen blijven inzetten
- Brede ervaring in stad en gemeente om op andere manier samen te werken

- Beoordelen we of deze nieuwe manieren van werken tot betere maatschappelijke resultaten leiden en tegen welke kosten
- Weten we – via wetenschappelijke onderbouwing - hoe de Veranderlabs werken
- Hebben we een documentaire waarin te zien is hoe in Groningen nieuwe vormen van samenwerken in en met de stad zijn ontwikkeld.

Het resultaat van een lab en het proces van elke afzonderlijk traject is niet vooraf bepaald. Het kan dus voorkomen dat een lab een andere uitkomst heeft dan het college of de raad van te voren had bedacht. Besluitvorming is altijd weggelegd voor het college en de raad. Wel is het dan van belang als er wordt afgeweken van een gezamenlijk gedragen uitkomst dat dit heel helder wordt uitgelegd.

Benodigheden 8 verschillende aanjagers

- 8 Labteams
- Compact handen-uit-de-mouwen Veranderlabteam die totaal proces begeleidt
- Team van aantal mensen uit de wetenschap
- 1 coach
- Media/communicatieteam + materialen
- Locaties en inrichting Veranderlabs; passend bij het lab. Het kan een fysieke plek zijn, hoeft niet. Kan reizen door de stad of door een de wijk. Het lab-team beslist en richt het lab in (fysiek en/of visueel). De inrichting kan met de lab-periode mee veranderen. Het lab is van de mensen die erin werken.

Budget

- 8 Aanjagers	x € 18.000 (= 4u p. week)	€ 144.000, -
- Communicatiekosten (materiaal)		€ 10.000, -
- Coach		€ 5.000, -
- Werkbudget		€ 10.000, -
- Filmen / documentaire		€ 75.000, -

Totaal € 244.000, -

Bijlage 1

1. Experimenten in de sociale zekerheid / project Innovatie Sociale Zekerheid

Tijdens Let's Gro op 21 november 2014 is o.a. met Wethouder Gijsbertsen gediscussieerd over een onvoorwaardelijk basisinkomen voor iedereen. In de jaren '70 zijn er met het basisinkomen experimenten in Canada geweest. In Zwitserland wordt veel onderzoek naar een basisinkomen gedaan vanwege het referendum dat in voorbereiding is. Experimenten met het basisinkomen wordt vanuit een groep Groningse ondernemers verenigd in het MIES-lab (Maatschappij voor Innovatie van Economie en Samenleving) aangejaagd. Doel? Experimenteren!

Op 4 januari 2015 sprak de wethouder in tv-programma Buitenhof hierover; 'Groningen versus Rotterdam', over een andere manier van omgaan met sociale zekerheid. Nu gaan we vooral uit van wantrouwen en controle om misbruik te voorkomen. De vraag is: hoe kun je mensen stimuleren i.p.v. passieve bijstand bieden. Hoe help je mensen een stap vooruit? Netwerken, nieuwe samenleving, nieuwe economie vragen om nieuwe manieren om mensen op een positieve manier in beweging te brengen. Af van de wantrouwige sfeer en kijken wat er dan gebeurt. Leeuwarden, Tilburg en Groningen willen graag een regelvrije zone zodat we kunnen experimenteren in de sociale zekerheid.

Geschikt als Veranderlab? Ja, we staan aan het begin van een nog niet ingericht proces, gaat om experimenten, idee wordt aangejaagd vanuit de stad, wethouder die ervoor gaat, vernieuwend.

2. Welstand / andere manieren om met welstand om te gaan

Dit onderwerp valt uiteen in 2 delen: a) effectiever bouwvergunningproces doordat toetsing op de welstand op een andere manier wordt georganiseerd. b) gebiedsgedifferentieerd welstandsbeleid.

- a) Vergunningverlening. De functies van de Stadsbouwmeester, Stadsstedenbouwer en de Welstandscommissie zijn opgegaan in een Atelier Stadsbouwmeester o.l.v. de nieuwe Stadsbouwmeester Jeroen de Willigen. Een Welstandsteam bestaande uit 2 architecten en 1 cultuurhistoricus zijn 2 x per week bij het Bouw- en Wonen loket aanwezig met een inloopsprekuren. Hierdoor wordt 80% van de aanvragen binnen een week beoordeeld op welstand. 20% is ingewikkelder en daar wordt gezamenlijk naar gekeken en daarvan komt 5 tot 10% in de vergadering met de Stadsbouwmeester. Dit moet ertoe leiden dat het hele proces voor de burger sneller, effectiever en goedkoper wordt.
- b) Welstandsbeleid. De welstandscriteria worden gedifferentieerd per gebied. In de binnenstad, de aanrijroutes naar de stad en in de groene parels gelden strakke Welstandscriteria waar de gemeente op stuurt. In de overige gebieden gaan we daar anders mee om. We stellen ons hier als gemeente faciliterend en volgend op. We beginnen hiermee in de Schildersbuurt want daar zijn veel actieve bewoners. Dit moet ertoe leiden dat we efficiënter werken en op een andere manier met wijken en bewoners omgaan.

Geschikt als Veranderlab?: Ja, vooral b is geschikt omdat we hier aan begin van een proces staan en het is een andere manier van samen optrekken met bewoners.

3. A-kwartier / ontwikkeling gebied

Op 1 januari 2016 verdwijnt de prostitutie uit het A-kwartier. Dit is recent ook zo door de rechter bepaald. Wat we met dit gebied gaan doen is onderwerp van gesprek tussen verschillende partijen zoals bewoners, gemeente, ondernemers. Eind maart vindt er een gemeenschappelijke verkenning met de raad en bewoners plaats over de mogelijke oplossingsrichtingen voor het A-kwartier. Het 10 puntenplan om de drugs- en prostitutieoverlast terug te dringen in het gebied is geen onderdeel van dit lab.

Geschikt als Veranderlab? Ja, als we specifiek focussen op de ontwikkeling van het A-kwartier als de prostitutie straks weg is.

4. Binnenstadsdistributie / experimenten met schonere, zuinige en innovatieve logistieke stromen

Het verbeteren van het verblijfsklimaat in de binnenstad door minder, schonere en groenere binnenstadsdistributie. Alle bevoorraders, afvalophalers, bussen etc. in de binnenstad zorgen voor een hoop uitstoot en verkeersopstoppingen dit maakt de binnenstad minder aantrekkelijk. Al sinds het verkeerscirculatieplan eind jaren 70 zijn we bezig om dit te verbeteren. Met staatssecretaris Wilma Mansveld hebben we tijdens Let's Gro 2014 een Green Deal Zero Emission Stadslogistiek gesloten met partijen die betrokken zijn bij de bevoorrading van steden. Doel is Groningen schoner en veiliger te maken door in 2025 zoveel mogelijk soorten vervoer op de weg te hebben die geen schadelijke stoffen uitstoten. Er hebben zich al een aantal koplopers gemeld zoals de DeliXL, Gansewinkel en TNT. Hier willen we de dialoog mee aangaan om te kijken wat er mogelijk is en welke concrete zaken op dit gebied kunnen.

Geschikt als Veranderlab? Ja, we staan aan het begin van een proces. Het gaat om een stevige ambitie, het samen optrekken met – op dit moment - ondernemers zonder precies te weten waar we uitkomen.

5. Sporten in Hoogkerk / Sportkoepel Hoogkerk

De sportverenigingen in Hoogkerk hebben zich verenigd in een sportoverleg. Deze gezamenlijke sportverenigingen hebben een grote ambitie waar de gemeente niet goed raad mee weet en financieel weinig aan kan bijdragen. Hoe gaan we hiermee om? Sportverenigingen weten van oudsher goed de weg naar de raad en de wethouder en te vinden. De wethouder Sport is ook wijkwethouder Hoogkerk.

Geschikt als Veranderlab? Ja, bewoners willen iets in hun wijk wat niet (direct) past in de huidige beleidsplannen en financiële kaders op het gebied van sport.

6. Ondernemend Zuid / Nieuwe vormen van dagbesteding

In stadsdeel Zuid wordt sinds een jaar geëxperimenteerd met nieuwe vormen van dagbesteding. Dit gebeurt door allerlei instellingen, ondernemers, cliënten en ambtenaren samen. Vanaf de start van het traject is uitgegaan van de vraag aan bijvoorbeeld trajectbegeleiders: 'van welke plaatsing van een cliënt werd jij nou blij'. Hier blijkt dat het om plaatsingen gaat die zo dicht mogelijk bij gewoon werk liggen en maatschappelijk relevant zijn. Dit levert in het zuiden van de stad veel energie op. Trajectbegeleiders gaan elkaars klanten meenemen in gesprekken met ondernemers, stappen actief af op mensen en focussen op plekken waar kansen liggen. Hierdoor worden cliënten blij want zij kunnen bijvoorbeeld aan de slag bij een uitdeukbedrijf of de groenteboer om de hoek. Wet- en regelgeving en verschillende bewegingen binnen- en buiten de gemeentelijke organisatie zorgen ervoor dat deze beweging tegen grenzen aanloopt.

Geschikt voor Veranderlab? Ja, hier is een mooie beweging op gang gezet die nog fragiel is en snel door wet- en regelgeving en andere zaken om zeep kan worden geholpen.

7. Wijkgericht werken

Eén Veranderlab reserveren we voor het wijkgericht werken. Dit lab vullen we met onderwerpen die komende tijd uit een gebiedsteam naar boven komen. Dit lab vormt een specifieke experimenteer omgeving voor het wijkgericht werkt

Geschikt als Veranderlab? Ja, de schaal is overzichtelijk en het biedt aangrijpingspunten voor het verder ontwikkelen van het wijkgericht werken en het nog verder inhoud geven aan het wijkwethouderschap.

8. Veiligheid

Eén Veranderlab reserveren we voor het thema veiligheid. Dit lab vullen we deze maand.